

Gerrit Voerman

Historicus Gerrit Voerman is hoogleraar Ontwikkeling en functioneren van het Nederlandse en Europese partijstelsel aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij doet onderzoek naar partijcultuur in internationaal perspectief en naar de relatie tussen de Nederlandse partijen en de Europartijen waarvan zij deel uitmaken. Ook werkt hij aan een monografie over de 'Nederlandse populistten'.

Ben Vriesema
is hoofdredacteur
van Kleio.

**Heraclitus, schilderij
van Hendrik ter Brug-
ghen, Rijksmuseum.**

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de basis- en middelbare school?

Van de lagere school herinner ik me dat over de vaderlandse geschiedenis met het nodige patriottisme werd verteld. Van de middelbare school staan mij nog de lessen van de heer Leih voor de geest, die in de laatste vwo-klassen mijn geschiedenisleraar was. Hij behandelde de politieke stromingen, zoals socialisme, communisme en liberalisme, waarover hij zelf ook boekjes had geschreven voor het onderwijs. Prachtige lessen waren dat. Vol ideeëngeschiedenis, maar ook met aandacht voor de feiten van al te grote ideologische aspiraties.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Het tonen van verbanden in de historische ontwikkeling – let wel: geen wetmatigheden – en aandacht voor het menselijk tekort. Maar ook het enthousiasmeren van leerlingen en studenten.

Als u morgen een historisch onderzoek zou mogen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Ik ben al een tijd bezig met een boek over de Socialistische Partij, maar het lukt me niet om dat af te krijgen; er komen steeds andere projecten tussendoor.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

De oorlogsgraven in Vlaanderen en Noord-Frankrijk, maar ook de kleine monumenten die in elk dorp of stad in die streek bij de kerk of op het plein staan, met de namen van de soldaten die zijn omgekomen.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

De geschiedenis wijst ons op de betrekkelijkheid van alles: 'Panta rhei', zoals de Griekse filosoof Heraclitus heeft gezegd. 'Alles stroomt, alles verandert.' Dat wil bepaald niet zeggen dat de bestudering van de geschiedenis zonder nut is: van het verleden weten we dat het riskant is wanneer de erkenning van het betrekkelijke, het relatieve, het zoekende wordt ingeruild voor absolute zekerheden en waarheden.

Welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

De romans van Pat Barker over de Eerste Wereldoorlog – de Regeneration-trilogie – die over de psychologische gevolgen van het oorlogsgeweld gaan voor de soldaten, over hun trauma's, en daarmee ook de zinloosheid van de oorlog laten zien. Eén deel las ik toen ik in Flanders' fields wandelde met al die begraafplaatsen van veelal jonge mannen – heel indringend, net als het gelijknamige museum in Ieper. En ik las laatst Het tumult van de tijd van Julian Barnes, die aan de hand van de componist Sjostakovitsj prachtig schrijft over het morele geschipper in een totalitaire staat.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Recentelijk zag ik *Das Leben der Anderen*, op dvd. Die film gaat over een Stasi-officier in de DDR, die een echtpaar moet af luisteren maar zich langzaam realiseert dat hij voor een misdadig regime werkt.

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

Karl Popper en zijn falsificatiebeginsel. Hij stelde dat een theorie falsifieerbaar moet zijn; in plaats van voorbeelden te zoeken die haar ondersteunen, moet je naar tegenvoorbeelden kijken die niet passen, waarna de theorie weer kan worden aangepast. Tijdens mijn geschiedenisstudie moesten we zijn boekje *De armoede van het historicisme* lezen. Van het denken in historische wetmatigheden moest Popper niets hebben; dat kon leiden tot totalitarisme.

Wat is de meest bijzondere 'historische sensatie' die u hebt gehad?

Aan het begin van de jaren negentig, na de ondergang van de Sovjet-Unie, deed ik onderzoek in de net geopende archieven van de Communistische Internationale (komintern) in Moskou. Ik heb daar toen telegrammen bekeken tussen de CPN en het hoofdkwartier van de Komintern ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Die telegrammen zaten merendeels in mappen die waren verzegeld – ik was de eerste die ze na zo'n vijftig jaar las. Dat was wel een bijzondere ervaring.

'Van het verleden weten we dat het riskant is wanneer de erkenning van het betrekkelijke, het relatieve, het zoekende wordt ingeruild voor absolute zekerheden en waarheden'

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

De twintigste eeuw, omdat die periode mijn 'werkkerrein' is – politieke partijen zijn in Nederland immers aan het einde van de negentiende eeuw ontstaan – maar ook omdat het de eeuw is van de grote ideologieën en de pogingen de daaraan ontleende blauwdrukken in praktijk te brengen. Dat is ook mijn fascinatie voor de Sovjet-Unie en het 'reëel bestaande socialisme' in Oost-Europa: politiek heb ik er niets mee, maar de pretentie een rechtvaardige samenleving te verwezenlijken die vervolgens in een totalitaire maatschappij ontaardt, vind ik fascinerend en tegelijk droevig stemmend wanneer je ziet met hoeveel slachtoffers dat gepaard is gegaan. ■

Muitende soldaten tijdens de Februari-revolutie in Rusland, 1917.